

G A Z D A S Á G I T A N Á C S

A HITEL legutóbbi számában Petrovay Tibor közölt nagyobb tanulmányt a transzylván magyarság gazdaságpolitikájának kérdéséről. E tanulmánnyal a Független Ujság „A magyar kisebbség New-Deal-ja” címmel foglalkozott és aggodalmát fejezte ki, mi lesz, ha a magyarság hosszú évek munkája után eléri a teljes és következetes kisebbségi autárkiát, vajjon ez nem sietteti és igazolja-e a többségnek önellátásra irányuló törekvését és nem kényszeríti-e a romániai zsidóságot is az önellátásra. A lap hangsúlyozza, hogy a kisebbségi magyar new-deal megépítését szintén fontosnak tartja, de éppen a kérdés komolysága miatt megfontolandónak véli, hogy alaposan a probléma mélyére nézzünk és vegyük szemügyre: mi az, ami megvalósítható, és mi az, ami nem.

Úgy hisszük, a cikk írója némely tekintetben téves következtéseket vont le Petrovay Tibor tanulmányából. Előttünk is kétségtelennek látszik, hogy egy állam gazdasági élete csak akkor lehet termékeny, ha abban minden polgár önként vállalt vagy kényszerű megkötöttség nélkül vehet részt. Igen jól tudjuk azt is, hogy az állam keretein belül egyetlen népcsoportnak vagy egyetlen társadalmi osztálynak gazdasági önellátása megvalósíthatatlan. A gazdasági önellátás a különböző irányú szükségleteknek az ország vagy a nemzet határain belül való önálló kielégítése. Az önellátás tehát a nemzeti termelés függetlenségét, végeredményben tehát a nemzet gazdasági szabadságát jelenti. Ehhez az önállósághoz azonban mindenekelőtt nagyobb egységes terület szükséges. Kisebb állam vagy éppen annak keretei között szétszórta élő nép nem rendezkedhetik be önellátásra, hiszen az még a nagyobb államok életében is legfeljebb részleteiben valósítható meg. Itt is csak az elsőrendű életszükségleteknek a nemzeti termelés keretein belül való kielégítésére gondolnak, hogy ezzel a gazdasági életnek idegen hatalmaktól és befolyásoktól való függetlenségét biztosítsák. S éppen azért, mert a gazdasági autárkiának védelmi jellege van, csak rendkívüli időkben, ideiglenes megoldásként merülhet fel, mint más népek gazdasági szorongatása elleni védekezés. Mihél erősebb ez a fojtogatás és minél jobban érzi egy nép vagy állam a szomszéd népek gazdasági nyomását, annál erősebb lesz benne az a törekvés, hogy a maga gazdasági életét lehetőleg a szomszéd népektől függetlenül, legegységesebben érdekei szerint rendezze be.

A szónak igazi értelmében tehát nem beszélhetünk arról komolyan, vajjon megvalósítható-e a kisebbségi magyarság gazdasági önellátása, mert nem szabad az önellátás fogalmát az *öncélú kisebbségi gazdaságpolitika* fogalmával összetévesztenünk. *Elmosódott etnikai határokkal, más nemzetek között vegyesen élve, önálló vám- és ország-*

határok nélkül, gazdasági szervezetének csonkaságával egy nép sem törekedhetik a teljes gazdasági autárkia megvalósítására. Azt azonban semmiféle álokoskodás meg nem tilthatja, hogy ingó és ingatlan javait, összes gazdasági erőforrásait a maga népi céljainak szolgálatába állítsa, azoknak saját gazdasági céljaira való felhasználása felett éber figyelemmel őrködjék, gazdasági tényezői között megteremtse a tervszerű együttműködést, a helyesen felismert nemzeti célok szem előtt tartásával igyekezzék fiainak megélhetését könnyíteni, boldogulásukat szolgálni, őket vagyonuk megtartásában segíteni. Kisebbségi népnek minden erejével olyan gazdasági közösség megteremtésére kell törekednie, mely csak felesleges javait, tőkét, munkaalkait, fogyasztását adja át másoknak s csak a hiányzót szerzi be idegen forrásokból. Kisebbségi sorsban élő népnek is joga van arra, hogy elsősorban a maga lábán igyekezzék járni, a maga érdekeinek megfelelően igyekezzék életét berendezni, gazdasági életének csonkaságát pótolni, egész gazdasági életét az önvédelem és szoros összezárkozás alapjára helyezni. Úgy érezzük, a Független Ujság aggodalma alaptalan, amikor attól fél, hogy a magyarság gazdasági önellátása a zsidóság és románság autárkiáját fogja maga után vonni. A helyzet inkább megfordítva van: a románság, szászság és nem utolsó sorban a zsidóság már rég a maga érdekeinek és szükségleteinek megfelelően igyekszik gazdasági életét berendezni. Mi úgy érezzük, eljött az ideje annak, hogy magyarságunk is levonja ezeknek a törekvéseknek a maga számára kínákozó tanulságait és a maga érdekeinek megfelelően igyekezzék megoldani azokat a kérdéseket, amelyek előtt éveken át tanácstalanul és tehetetlenül állt.

AZ A KÉRDÉS: hogyan valósíthatja meg egy kisebbségi sorsba jutott nép gazdasági életének a közösségi célok szolgálatába való állítását, tervszerű, a népi szükségleteknek és tulajdonságoknak megfelelő szervezését? A szó és az írás felvilágosító erejével tisztában vagyunk. Kétségtelen azonban, hogy a felvetett nagyjelentőségű gazdasági kérdés megoldásában a retorikának kisebb szerepe van. Annál fontosabb ezzel szemben a gazdasági intézmények között kialakuló együttműködés s az, ami ennek az együttműködésnek folyamánya: az intézmények okos és fegyelmezett, egyirányú és a szükségleteknek megfelelő összedolgozása. Ezt a célt Petrovay Tibor a Gazdasági Tanács megteremtésével látja elérhetőnek. Logikus és önként kínákozó kívánság ez, időszerűsége mind nagyobb. Pár héttel ezelőtt, Elekes Béla előadása nyomán, egyik párttagozatunk is hasonló értelmű határozati javaslatot fogadott el, sürgetvén gazdasági életünk egységes irányítását s erre a célra külön szervezet kíván létesíteni a Magyar Párt keretében, a pártelnök irányítása alatt. A tagozat állásfoglalásra szólította fel az összes párttagozatokat s azok jórészt helyeselték a hozzájuk juttatott javaslatot.

Az eszmék, úgy látszik, nálunk visszajárnak, mint a vándorlélek. A Magyar Pártnak már 1926., majd 1928. évi nagygyűlésén élénk megvitatás tárgya volt a gazdasági szervezettség megteremtésének kérdése. Az 1933. évi nagygyűlés már határozati javaslatot is fogad el, mely szerint „kisebbségi társadalmunk csak úgy tudja helyét

megállani, ha megmaradt gazdasági és pénzügyi intézményeit egységes irányítás mellett újjászervezi. A cél elérése érdekében megalakítandó a transzylván magyarság Gazdasági Tanácsa akként, hogy abban gazdasági érdekképviselői szerveink megfelelően képviselve legyenek”. E nagygyűlés a Gazdasági Tanács megalakításának feladatát a Magyar Párt intézőbizottságára ruházta. Nem hallottunk azonban arról, hogy az intézőbizottság bármilyen lépést tett volna a feladat megvalósítására. Bizonyos, hogy maga a közhangulat sem mutatott akkor a kérdés iránt megfelelő fogékonyságot. Az idők azonban, úgy látszik, változnak, mert a párttagozat mostani határozata már élelkebb visszhangot váltott ki. Mind a sajtó, mind a tagozatok állásfoglalása egyaránt mutatja, hogy gazdasági tevékenységünk egységes irányítására komoly szükség van, eltérés csupán abban mutatkozott, hogy erre az irányításra a párt gazdasági szakosztálya, illetve a párt hatásköre alatt létesítendő szerv, vagy pedig egy, a párttól teljesen független gazdasági szerv hivatott-e? Alkalmat adott a kérdés annak a megvitatására, hogy gazdasági tevékenységünket a politikaitól függetleníteni kell-e vagy pedig politikai szervezetünk köteles egész transzylván magyar életünk irányítására s így a gazdasági tevékenység is a párt szempontjai és felfogása szerint történjék?

A KÉRDÉSNEK kétségtelenül már elvi oldala is rendkívül érdekes és érdemes arra, hogy — sine ira et studio — komolyan megvitassuk. A kisebbségi politika — Jancsó Benedek szerint — nem taktikai fogások szövődéke, nem a megalkuvások, a kiegyezések, a paktumok, szóval nem az egzisztenciák tudománya, hanem egy nemzet önvédelmi harca. A kisebbségnek politikai szervezete tehát ezek szerint köteles mindazokkal a kérdésekkel foglalkozni, amelyek ezt az önvédelmi harcot érintik. Ez volt a transzylván magyarságnak is az elképzelése 18 évvel ezelőtt, amikor megalkotta a Magyar Szövetséget, hogy egész magyarságunk életének legfőbb irányító szerve legyen. Ebben a Szövetségben egyházi, közművelődési, gazdasági és politikai életünk irányítói foglaltak volna helyet, — a politikai párt pedig a Szövetségtől függetlenül működött volna, azonban vezetői, irányítói révén a Szövetség munkájába is bekapcsolódva. A Magyar Szövetséget feloszlatták, helyette, hogy szerepét átvegye, a Magyar Párt alakult meg.

Nem kétséges: a politikusnak mindazokkal a kérdésekkel foglalkoznia kell, amelyek a nemzet életét érintik, tisztáznia kell a politikai, gazdasági, közművelődési, egyáltalán a társadalmi viszonyok közötti összefüggéseket. Nem kívánhatja tehát senki, hogy a párt ne foglalkozzék mindenekelőtt gazdasági kérdésekkel. Ezt politikai vezérletünk az első perctől érezte is s ebből a szükségérzetből született meg a Párt különleges szerve, a Közgazdasági Szakosztály. Logikus és szükséges kezdemény volt, ki sem vitatja. Azonban megfontolandó, hogy a Párt nem vette át a Szövetség hatáskörét, nem vált társadalmi szervezetté, nem valósította meg azt, amit a Szövetség megalakításakor célul kitűztek, hanem „megmaradt politikai pártnak s csak egy politikai párt szerepét és feladatait vállalta”. Ha pedig a párt mind eddigi tevékenységével, mind személyi összetéte-

lénél fogva nem az a nagy és mindent átfogó társadalmi szervezet, amelynek alapítói elképzelték, akkor bizonyára nem volna szerencsés dolog, hogy a régóta tervezett Gazdasági Tanács a párt keretei között valósuljon meg. Mert amíg a Közgazdasági Szakosztály feladata a párt gazdasági álláspontjának kialakítása, a törvényjavaslatok áttanulmányozása és az azokkal szembeni állásfoglalás, szóval a Szakosztály csupán véleményező testület, addig a tervezett Gazdasági Tanácsnak nemcsak elvileg kell tisztáznia gazdasági irányulásunk szempontjait, hanem a közösen leszűrt gondolatok gyakorlati megvalósítását is vállalnia kell. A Közgazdasági Szakosztály munkája gyakorlati szempontból meddő lehetett és volt is, mert nincs, aki határozatait végrehajtsa, a létesítendő szervnek azonban olyannak kell lennie, hogy meg is tudja valósítani, amit elhatároz. Gazdasági feladatokat viszont csak gazdasági szervezetek tudnak megvalósítani, a Gazdasági Tanácsot tehát csak a magyarság különféle gazdasági szervezeteinek képviselői alkothatják, mert csak így volna biztosítékunk arra, hogy a határozatok végre is hajthatnak.

KÜLÖN és nem jelentéktelen probléma ezzel kapcsolatban az, hogy a Gazdasági Tanácsnak, bár a gazdasági élet képviselőiből tevődik össze, mégis elnöke — a szervezeti egység kihangsúlyozása érdekében — a Magyar Párt elnöke legyen. Első meggondolásra ennek mi akadálya sincsen, maga a Gazdasági Tanács belső alkata ezt semmiképpen sem zárná ki. Azonban a további meggondolások gyakorlati aggodalmakat támasztanak, aggodalmakat, amelyeknek néhány intézményünk vezetője már évekkal ezelőtt, a kérdés vitatása rendjén, hangot adott: nem merülhet-e fel ilyenformán az a nehézség, hogy a tanácsot politikai jellegű szervezetnek fogják minősíteni? Ezt az aggodalmat ma még inkább, mint évekkal ezelőtt, nem egy gazdasági szervezetünk vezetője érzi és félős, hogy aggodalmuk nem is egészen alaptalan.

Kár volna azonban az eszmélődést erre a mellékvágányra terelni. Ama probléma, hogy ki legyen a megalkotandó szerv élén, csak a Gazdasági Tanács megalakulásával válik időszerűvé. A lényeg az, hogy ezt a szervet minél előbb létre kell hozni. Üljenek össze az erre hívatottak és döntsék el egymás közt, kit tartanak alkalmasnak arra, hogy a Gazdasági Tanács élén a megvalósuláshoz segítse a magyar kisebbség new-deal-jét.

Máskülönben Kacsó Sándor érdekes cikkben számolt be a szászok gazdasági parlamentjének határozatairól. Ezeknek egyik pontja így szól: sürgősen meg kell valósítani a legfontosabb célkitűzést, az összes gazdasági erőknél, illetve szervezeteknek tervszerű együttműködését. És minden halogatás elkerülése érdekében mindjárt meg is születik a határozat: az összes szász vezető gazdasági szervezetek elnökei üljenek össze s alakítsák meg az ideiglenes gazdasági tanácsot, amelynek meg kell találnia az együttműködés végleges formáit, a közös terv szerinti dolgozás legjobb lehetőségeit és eszközeit.

A szászok életében most merült fel a kérdés, de azonnal meg is valósították. Nálunk a terv évek óta kísért. Mindenki helyesli, csak a kivitel módzataiban kellene megegyezni. Miért nem tud még sem megszületni a magyar kisebbség new-deal-je?

A KÉRDÉS megoldásának, úgy érezzük, két fogantyúja van: egyfelől a *céltudatosan jelentkező közvélemény*, mely az irányító intézményt a magáénak ismerje el, és másfelől a *célszerűen gondolkozó vezetők*, akik a személyi ellentéteket, előítéleteket és hiúságokat félre téve, a közösségi érdekek parancsai alatt állanak és az intézményt megvalósítják.

A közvélemény erőtlen visszhangja épúgy, mint a megvalósításra hivatottak tartózkodása az állásfoglalástól, meg a háttérben lezajló elvi és személyi viták azt mutatják, hogy közvéleményünkben ma még hiányzik az a szellem, az a köztudat, amely a belső szolidaritás elmélyítésének és az eredményes együttműködés megvalósításának elengedhetetlen feltétele. A határozott és céltudatos közvélemény kialakítása tehát azonnali feladat. Eszköze? Jól tudjuk, hogy ezt a közszellemet pusztá hírvéréssel megteremteni nem lehet. De teljesen mellőzni az eszmeébresztést, a szándékok izgatását ugyancsak meg gondolatlanúság volna. A szónak és a betűnek nagy szerepe van az együttműködés eszméjének tudatosításában. Tehát ha nem is kizárólagos, de fontos feladatot teljesíthet a sajtó e közvéleményalakításban. Hiszen nem kell elvi vitákba bocsátkoznia: az elméletben nincs is véleményeltérés afelől, hogy gazdasági szervezeteink kiépítése ma egyik legidőszerűbb feladatunk. Az elmélettől a gyakorlatig azonban hosszú az út és ezt elsősorban a sajtónak kell megépítenie, minden alkalmat megragadva arra, hogy a gazdasági szervezkedés gyakorlati lehetőségeit és módjait állandóan napirenden tartsa. A közös célok ismerete és öntudata nélkül nem alakul ki az a közszellem, amely mindazoknak a gondolatoknak és terveknek, amelyek gazdasági berendezkedésünk megvalósítását szolgálhatják, táplálója és megvalósítója leendő.

Sokszor merül fel újabban az a kérdés, helyes és szükséges-e, és ha igen, milyen mértékben: nyilvános propaganda tárgyává tenni gazdasági szervezkedésünk kérdését, — a rendelkezésre álló eszközöket, lehetőségeket és az elérendő célokat valósággal beharsogva a közvéleménybe. Valóban veszedelmes lenne az, ha a gazdasági szervezkedés kérdéséből is divatos jelszót csinálnánk és ezzel annak sorsát, — mint minden jelszót, — előre megpecsételnénk. Ha azonban tiltakozunk az ellen, hogy lapjaink csupán szencziókkal igyekezzenek olvasóközönségüket kiszolgálni és azt kívánjuk tőlük, hogy közszellemet alakítsanak, akkor természetesen számolnunk kell azzal is, hogy legégetőbb kérdéseink nyilvános megvitatása és ezzel stratégiánk bizonyos fokú felfedése veszélyeket is rejt magában. De lehetséges-e emberi alkotás és haladás szenvedés és áldozatok nélkül? Nem várjuk és nem kívánhatjuk sajtónktól, hogy szenzációt csináljon gazdasági megmozdulásainkból. Megelégednénk azzal is, hogy gazdasági életünk a közzgazdasági rovatban ismerttessék, ha e rovat valóban a magyarság gazdasági életét és törekvéseit tükrözi. Lapjaink nagyrésze azonban közzgazdasági rovatát inkább üzletszerzési alkalomnak nézi, vagy megelégszik azzal, ha idegen lapok számunkra többnyire közömbös híryanagát közli egy-két hasábon. Ezzel a nemtörődömséggel kétségkívül gazdasági közvéleményt alakítani nem lehet. Pedig sajtónk naponta 3—400 ezer olvasóval érintke-

zik, az egyetlen eszköz, amely társadalmi életünkben, nélkülözvén a közhatalom tekintélyét, bizonyos kényszerítő erőt képvisel s az egyetlen lehetőség, amelyen keresztül új gondolatokkal lehet megtölteni a magyar lelkeket. Ha a magyar sajtó megmutatja a transszylván magyarságnak azokat a módokat és eszközöket, amelyekkel ki tud bontakozni az egyre szorítóbb gazdasági gyűrűből s megmutatja neki a célokat, amelyekért érdemes szervezkednie és áldozatokat hoznia, amelyek gazdasági életének önállóságát és a maga érdekeinek megfelelő berendezését jelenthetik, akkor bizonyára az a közszellem, melyet gazdaságpolitikánk intézményes megoldásának feltételeként látunk, hatékonyan jelentkezni fog.

Álmokba azonban ne ringassuk magunkat. Hiába állnának lapjaink pártállás nélkül a legnagyobb önzetlenséggel közvéleményünk céltudatos kiépítésének szolgálatába, ha az arra hivatottak nem veszik azzal a határozottsággal és erővel a kezökbe a megvalósítás kérdését, amelyet az ügy jelentősége megkíván. A gazdaság az a terület, ahol minden előítéletet, önzést és felületességet megbosszulnak a következmények. Az arra hivatottaktól tehát méltán elvárhatja közvéleményünk, hogy a személyi és intézményi előjogokat, egyéni és csoportérdekeket félretéve, a megoldásra váró kérdéseket a maguk meztelen valóságában lássák meg. Népünk életszínvonala alacsony, körülményei szegények és primitívek. Gazdálkodási módunk elmaradott. Hiteléletünk még mindig válsággal küzd. Iparunk napról-napra pusztulóban. Falvainkból egyre ijesztőbb mértékben folyik a kivándorlás. Olyan fojtó légkörben élünk, olyan kilátástalanság üli meg életünket, hogy éjt-napot egygétéve kellene töprengenünk s viaskodnunk a módokon, amelyek megmenthetnek a reánk váró romlástól.

*

A Gazdasági Tanács, vagyis gazdasági életünknek *kis lehetőségek* között, de *nagy távlatok* érdekében való megszervezése a legközvetlenebb és a legidőszerűbb feladatunk. Mit tagadjuk s aggaszt az emlegetett feltételek hiánya. De talán csak látszólagos a késlekedés és mihamar jelentkezik is a közszellem, mely céltudatos és megragadja az emberek lelkét. A felelősökre pedig áll Széchenyi Hitelének ítélete: „*aki nem lát*, soha sem használhat, de árthat; s csak az hajthat hasznot, *aki lát*”.

VITA SÁNDOR.